

GLASILO NEZAVISNE DELAVSKE STRANKE JUGOSLAVIJE

Izhaja vsak četrtek. — Uredništvo in upravnništvo: Karl Marksa (preje Turjaški) trg št. 2, prilličje. — Naročnina za mesec 6, četrtletno 18 Din. — Dopisi se ne vračajo.

Štev. 23.

LJUBLJANA, četrtek, 20. septembra 1923.

Leto I.

Radikalna vlada in trboveljska stavka.

Da so vse meščanske vlade le izvršilni organi razredne diktature maloštevilnega razreda kapitalistov, je jasno. To je tako Horthy ali pa Mussolini, kakor pa gospod soc. demokrat Hilferding ali gospod češki soc. dem. Bechyně, ali nikjer na svetu, razen morda v Ameriki, ni vlade, ki bo tako očito, ne oziraje se niti na ustavo, niti na državne zakone, postavila se v službo kapitalističnih interesov, kakor je storila radikalna vlada za časa trboveljske stavke.

Vlada, ki je izjavila, da nima sredstva, s katerim bi prisilila franc.-nem. kapitalistično podjetje, katerega centrala je še vedno izven zemlje, da se pogaja z delavstvom, je izrabila proti rudarjem vse možnosti, in to celo take, ki za njih niti famozni zakon o zaščiti države ne daje nobene pravne podlage. Vlada je zaprla Zvezo rudarskih delavcev, zaprla je celo kulturno društvo »Vesno« v Zagorju in zasegla denar, ki je bil namenjen za pomoč rodbinam stavkujočih ter celo denar, ki je bil last zadruga »Delavski dom«. V celjske ali litijske zapore so odiral odbor »Zveze rudarskih delavcev« in 60 do 70 drugih delavskih zaupnikov. Vse shode in sestanke so prepovedali. Delavske zapornike pa so gnali uklenjene, kakor morilce, da bi s tem ustrahovali ostalo delavstvo. Ko pa je vlada videla, da ljudi s tem ne ustrahuje lačnih rudarjev, je teror še povečala in zadnji teden je vladalo pravo obsedno stanje v revirjih. Niti lrije delavci niso smeli stopiti skupaj in govoriti, da jih ne bi takoj razgnali. Zaprli so celo vrsto sodrugov samo zato, ker so pri njih našli letake, ki so bili tiskani v Ljubljani zakonitim potom, ki so zakonitim potom šli skozi cenzuro in ni ta našla na njih ničesar protizakonitega. Arefacije teh sodrugov pomenjajo očito protizakonito postopanje vseh organov, ki so te arefacije povzročili. Iz najvišjega vladnega mesta so se širili že pred 14 dnevi lažni komunikati, katerih jasen namen je bil ta, da bodo iz drugih krajev države prišli, ravno vsled teh lažnjih vesti zavedeni, delavci, ki bi opravljali stavkolomsko delo.

In vse to se je delalo za časa radikalne vlade, za vse te korake, dosedaj nezaslišanega terorja nad delavstvom je kriva vlada radikalne stranke. Slovenski radikali so v »Jutranjih Novostih« dolgo časa uganjali skrajno umazano igro s trboveljskimi lačnimi rudarji, ker so pisali v listu proti trboveljski družbi, katero je pa dejansko podpirala vlada te iste radikalne stranke na vse dopustne in nedopustne načine. Končno je tudi radikalna stranka kot taka pokazala svoje pravo lice in začela je preko svojih plačancev v Trbovljah agitacijo proti štrajku. Da bi si dobili simpatije med delavci, so celo dali nekaj svojih ljudi za par ur »zati« in si je radikalna stranka dala od radikalne vlade prepovedovati shode. (1)

Posamezni zajci in figarji so se našli med vsemi strankami in organizacijami. Tudi razni Mlakarji in Repovži so v odločilnem momentu pokazali svojo pravo sliko. Omeniti pa moramo pred vsem čudno postopanje vodilnih ljudi iz »Unije«, ki so že takoj v začetku sa-

botirali stavko. Posamezni iz med njih, kakor bivši poslanec Krušič, so šli celo tako daleč, da so naravnost denuncirali ali pa kakor neki Tajnšek iz Zagorja, ki je celo popal po Zagorju letake trboveljske premogokopne družbe. Tudi trboveljska »Svoboda« je nastopala tako socialistično, da je večina njenih članov opravljala stavkolomske posle. Prepričani pa smo, da bodo tisti del socialdemokratskega delavstva, ki čuti vsaj malo socialistično, zahteval tu odločno pojasnilo in obračunal s Krušiči, Tajnški in trboveljskimi »Svobodaši«.

Dočim so se člani kršč.-soc. jugosl. strok. zveze pokazali solidarne in so vršili svojo proletarsko dolžnost, pa ne moremo tega trditi o drugih institucijah in moramo pribiti, da je bil ravno sklep Konzumnega društva v Trbovljah, ki je naenkraf odpovedalo rudarjem kredit, tisti moment, ki je napravil v delavskih vrstah v Trbovljah zmešnjavo in ki je povzročil, da sta tudi Zagorje in Hrastnik morala prekiniti stavko.

Gospod Praprotnik sedaj skuša kaznovati zavedno delavstvo s tem, da je približno 500 delavcev odpustil od dela, posebno v Hrastniku in Zagorju. Vsled nezaslišanega terorja radikalne vlade, trboveljske premogokopne družbe in ki je na škodo države med stavko dovolila ubogi nemško-francoski družbi, ki je lani imela samo 900% dobička, še 5% povišanje cen premoga, — je delavstvo začasno ustavilo svoj boj.

Ali boj ni končan, ker pri beraških mezdah, ki jih daje trboveljska družba svojim črnim sužnjem, iz katerih znoja si dela milijonske profite — rudarji živeti ne morejo. In pri prvem ugodnem trenutku bo vsplamtel zopet boj, če Praprotnik in vitez Pogačnik odpustita tudi vse zaupnike. Ker v boj silijo rudarje njih lačni želodci.

Ne vemo v koliko so vplivali na zadržanje radikalne vlade francoski kapitalisti, ki imajo precej denarja v trboveljski družbi in ki sicer določujejo politiko svojih kolonij, med katere spada po zaslugi srbske buržuazije pred vsem Jugoslavija — ali ta boj je pokazal dobro, kako sta gospodarstvo in politika tesno spojena.

Politična vlada srbske buržuazije je porabila vsa politična sredstva, da ubije gospodarski boj rudarjev.

Celokupno delavstvo pa mora na to odgovoriti s tem, da začne na celi črti političen boj proti temu režimu kapitalistične diktature.

V čisto gospodarski boj se vmešava vlada, zato da brani gospodarske profite kapitalistov proti delavstvu.

Celokupni proletarijat bo odgovoril na ta napad radikalne vlade s tem, da bo: 1. zbiral še nadaljnje prispevke za zrtve belega terorja ob času rudarske stavke; 2. s tem, da bo podvojil svoj politični boj proti režimu belega terorja, posebno pa proti zakonu o zaščiti države, ki je najhujše orožje današnjega režima v boju proti najosnovnejšim zahtevam (in to ne le političnim, ampak tudi gospodarskim) delavstva.

Vsi strnjeno v vrste NDSJ!

V boj proti režimu belega terorja, v boj proti protidelavskim izjemnim zakonom!

Proti fašistovskim napadom - delavska obramba.

Zapadno od nas, v Italiji, so fašisti spomladi zavzeli oblast in uvedli odprto krvavo diktaturo proti delavcem in kmetom ter proti narodom, ki so po imperijalističnem Verzajskem miru prišli v suženjstvo laškega kapitalizma. Vzhodno od nas, v Bolgariji, je buržuazija letos polceli s krvavim fašistovskim prevratom uvedla krvavo diktaturo proti kmetom in delavcem. Severno od nas že besni leta in leta beli teror v Horthyjevi Madžarski. Med fašistovsko Italijo, Bolgarijo in Madžarsko pa ječi proletarijat Jugoslavije pod pritiskom režima »Obznane« in zakona o zaščiti države, ki jih je upeljala srbska buržuazija, ki jih pa izkorišča celokupna jugoslovanska buržuazija, da na račun delavskih in kmečkih žuljev dela ogromne profite.

Toda kljub Obznani in Zakonu o zaščiti države se proletarijat Jugoslavije dviga in obnavlja svoje organizacije. Vsa preganjanja režima niso mogla streljati odporne sile revolucionarnega duha jugoslovanskega proletarijata. Režim, ki vodi svojo diktatorsko politiko proti celokupnemu delavskemu razredu Jugoslavije, režim, ki sprova potom svojega centralizma politiko hegemonije srbske buržuazije proti ostalim narodom, režim, ki postopa s Slovenci, Hrvati in Muslimani kakor z državljani druge vrste, režim, ki ne prizna Makedoncem niti najosnovnejših narodnih pravic, ki preganja narodne manjšine, (Nemce in Madžare) — je dosegel, da stoji danes proti tej diktaturi peščice beograjskih bankirjev in verižnikov večina delavnega ljudstva v Srbiji in celo nesrbsko prebivalstvo te države, njegova moč stoji na lončenih nogah in zato mu ne zadostuje več »uzakonjeni« beli teror. Režim zato mobilizira proti delavskim organizacijam, proti pokretom zaliranih nesrbskih narodov fašistovske bande Orjuna in Srnao. Orjuna in Srnao, ki se v srbskih krajih često medsebojno pobijate, ker so Orjunci v glavnem demokrati, Srnaovci pa radikali, se najdejo vedno skupaj, kadar je treba preganjati delavske organizacije ali pa pripadnike nesrbskih narodov.

Orjuna in Srnao uničujeta imetje delavskih organizacij v Pančevu. Srnaovci in Orjunci skupno s policijo razbijajo v Pančevem delavske shode. Orjuna napada v Brodu delavstvo. V rudarski stavki so vršili v Zagorju orjunski študentje štrajkbrehersko delo. Orjuna se je v pomorskem štrajku potom pomorskih oficirjev, svojih članov uvlekla v pomorski pokret, zato da je pokret izdala. Po Slajerskem napadajo Orjunci z bombami mirne prireditve naših sodržavljanov nemške narodnosti. V Ljubljani so končno Orjunci in to, kljub vsem zakonitim prepovedim, z bombami in revolverji oboroženi napadli »Delavski Dom«.

Vsak dan lahko prinese nove napade. Orjuna, ki več ne more braniti ideje narodnega edinstva, ker je ta ideja po krivdi njenih gospodarjev, Pribičevićev in Žerjavov, že davno mrtva, ker ta ideja sploh ne obstoji več, je postala danes najodvratnejši služabnik beograjskih mogočnikov in njihove velesrbske, protidelavske in protikmečke politike.

Orjuna je danes na eni strani orodje naših povojnih kapitalistov in nacinali-

zatorjev in se bori za interese raznih nemško-francoskih Trboveljskih družb ali nemško-laških Kranjskih industrijskih družb. Na drugi strani je postala Orjuna bojna četa monarhistično-militarističnega režima beograjske porodice, ki zastopa cilj velesrbske Jugoslavije, kjer bi imela hegemonijo srbska buržuazija in bi Slovenci, Hrvati, Muslimani ter Makedonci bili skupaj z ostalimi narodnimi manjšinami — čeprav tvorijo ogromno večino prebivalstva — le nekake vrste helotje ali državljani z vsemi dolžnostmi, pa brez vsakih pravic.

Delavstvo ne more pričakovati pomoči od nikogar. Za Orjunce, te valpte velesrbskega režima, zakoni ne veljajo, oni stoje pod najvišjo zaščito vladajočega režima, oni so sami le orodje za izvajanje politike današnjih beograjskih vladodržcev in z njimi zvezanih slovenskih bankirjev in verižnikov. Delavstvo se mora braniti samo, mora biti pripravljeno, da povsod takoj lahko nastopi in odbije napade teh fašistovskih band.

Mi nismo nobeni cucki, da bi nas ustrahovalo par oboroženih razbijaških tolp. Če poklicani faktorji ne morejo in nečejo narediti red — bomo red napravili sami. Pest delavcev in kmetov je dovolj močna, da bo pokazala tem — kljub vsem prepovedim (na papirju seveda) — oboroženim tolpom. Makedonskih razmer pri nas ne bo uvajal nihče — kdor pa jih bo skušal uvesti, bo nosil tudi posledice.

Naj vedo, gospodje Pribičevići in drugi - čiči, da so v Sloveniji razen robskih duš tudi možje, ki ne bodo pustili, da bodo razni privilegirani fantalini pri nas delali zgago — v korist beograjske porodice.

Potreba pa si je tudi pogledati, kdo v Sloveniji podpira Orjuna, ker slovenski delavec in kmet imata toliko samospoštovanja, da orjunskim gostilničarjem in Irgovcem ne bodeča nosila svojih krvavo zasluženih grošev.

Kdor podpira protidelavsko, velesrbsko Orjuna — ta neče vašega denarja, slovenski delavci in kmetje!

Po vsaki tovarni, v vsakem kraju, v vsaki vasi čuvajte pazno na Orjuna. Če hoče Orjuna napadati delavce ali delavske organizacije, bodite vedno pripravljene na obrambo! Poučite vse delavce in kmete, da kdor podpira te protidelavske, velesrbske tolpe — neče denarja delavcev in kmetov. Naj Orjuna sama kupuje pri svojih somišljenikih. Delavec in kmet poznata orjunske trgovce in gostilničarje in ne bodeča svojim sovražnikom dala niti groša zaslužka!

Mile Klopčič:

Srce moje po boju poje.

Mi pritegniti morali smo rude, kamen nase, a stroji naše žive duše so vsesali vase.

Zdaj melodijo besno pojemo mi živi stroji,

do mraka, ko tovarne nam rdeče večerni soji...

Ko vračamo se z dela, že narava spava, sniva, a nam se novi svet pred motnimi očmi odkriva.

Ko zvezde zaplame v somrak, zaznamo sile svoje in čujemo, kako v večer srce po boju poje.

Politični položaj na Balkanu in najbližje naloge delavcev in kmetov.

Imperijalistični mir, ki je zaključil dolgotrajne krvave vojne, ki so pustile balkanske dežele, je spravil balkanske narode še v večjo odvisnost evropskemu imperijalističnemu kapitalizmu in jih je vrgel še v večjo narodnostno sužnost. **Antanta izrablja klečeplazno in izdajalsko politiko balkanskih buržuazij v to, da spreminja Balkan v svojo kolonijo in balkanske vlade v slepa orodja svoje imperijalistične in kontrarevolucionarne politike v Bližnjem Vzhodu ter proti ruski socialistični delavsko-kmečki republiki.** Globoka gospodarska in politična kriza, ki jo je povzročila vojna na Balkanu se vsak dan poostruje; balkanska buržuazija ni sposobna, da bi rešila velika socialna in narodnostna vprašanja, ki jih je ta kriza postavila na dnevni red; da bi ohranila svojo razredno vladno nad zaslužjenimi narodi in nad izkoriščanimi razredi ima buržuazija eno edino sredstvo — ona poostruje teror nad ljudskimi množicami ter povečuje diktaturo policije z vojaško diktaturo in z melodami fašistovske reakcije.

Položaj, ki so storile na Balkanu imperijalistične vojne in mirovne pogodbe, povečuje bedo in pomanjkanje, pod katerim ne trpe le množice delavstva, ampak tudi kmečke množice in pa narodi, ki so vrženi v narodnostno suženjstvo.

Revni in mali kmetje, ki tvorijo ogromno večino prebivalcev balkanskih — v glavnem delu zemljedelskih dežel, morajo danes ravno tako, kakor delavstvo nositi ogromna bremena povojne dobe; prodani so brezmejnemu izkoriščanju potom trgovskega in špekulacijskega kapitala; primanjkuje jim zemlje in če bi jo imeli — primanjkuje jim tudi sredstva za obdelavanje. **Le veleposestniki, vaški oderuhi in špekulanti imajo koristi od kapitalistične vlade.** Široke množice kmečkega ljudstva pa morejo pričakovati izboljšanje svojemu položaju le, če se popolnoma odcepijo od buržuazije in stvorijo enotno fronto z delavskim razredom; njih edina rešitev je skupen boj z delavstvom za osiguranje svojih interesov, za pridobitev politične moči in za stvarjenje delavsko-kmečke vlade. V vseh deželah na Balkanu so dani predpogoji za skupen boj delavcev in kmetov za delavsko-kmečko vladno.

Razkosani in v narodnostno zatiranje vrženi narodi Balkana v Makedoniji, Hrvaški, v Sloveniji, v Banatu, v Transilvaniji, Besarabiji, Dobrudži, v Bukovini ter drugih pokrajinah so izročeni izkoriščanju, brezpravju, raznarodovanju, nasilju in terorju. Boj teh narodov za narodnostno osvobodjenje ima revo-

lucionarno obilježje, ker je njegov cilj padec vlade meščanskega monarhistično-militarističnega režima in razbičje verig antantnega imperijalizma na Balkanu. Življenjski interes delavcev in kmetov na Balkanu je, da podpirajo ta boj pollačnih narodov, da ga zaslužijo z bojem za delavsko-kmečko vladno ter da si postavijo za cilj stvaritev socialistične federacije kmečko-delavskih republik na Balkanu.

Bulgarija.

V Bulgariji je buržuazija, oprta na oficirsko kličo in s pomočjo dveh imperijalističnih velesil — Italije in Angleške — vrgla vladno kmetov in si prisvojila moč. Meščanskim strankam, ki tvorijo le neznatno manjšino, sestavljeno iz kapitalistov, bankirjev in špekulantov, je bilo omogočeno prevzeti oblast zato, ker je kmečka vlada (Stamboljskega) izdala interese kmečkih množic ter se izpremenila v braničeljo interesov kmečkih oderuhov in je začela ljubo preganjati stranko bolgarskega proletarijata mest in vasi, bolgarsko komunistično stranko, s tem je onemogočila Stamboljskijeva vlada zvezo kmetov in delavcev ter tako sama pripravila pot diktaturi združene finančne, industrijske in veleposestniške buržuazije.

Meščanske stranke, krivci nesrečnih vojn, ki so uničile in izročile suženjstvu bolgarski narod, so spet na vladi. Njihovo prvo delo pri nastopu vlade je bilo, da so umorili na stolice kmetov, ki so vstali v obrambo kmečke vlade proti fašistovskim prevratnežem, zaprli so lisoče delavcev in kmetov, ki so jih obsodili na dolgoletno ječo, celo vrsto komunistov so obsodili na smrt, cele množice komunistov in pristašev Stamboljskega so bestialično mučili in trpinčili, osnovali so fašistovske tolpe, ki jih pošiljajo na kmete in delavce, komunistični in kmečki stranki prepovedujejo vse shode, njihova glasila plenijo itd. **Bulgarska buržuazija in njena današnja vlada poostrujeta s svojo politiko še bolj nožranjo gospodarsko in politično krizo.** Posledice te vlade buržuazije so: neomejeno izkoriščanje, zniževanje mezd, draginja, stanovanjska beda, ogromna davčna bremena, beda in pomanjkanje delovnega ljudstva je vsak dan hujša. **Edini izhod iz te krize, edina rešitev za delavno ljudstvo je: zavzetje politične moči po delavcih in kmetih, delavsko-kmečka vlada.** Komunistična stranka Bolgarije se bori za vpostavitve enotne fronte z zemljoradniško stranko, s prilašči socialdemokratske stranke ter z neorganiziranimi množicami delovnega ljudstva mest in vasi. **Komunistična stranka vodi združi-**

tev celega delovnega ljudstva proti napadajoči meščanski reakciji in pripravljiva s tem zmago delavsko-kmečke vlade v Bolgariji.

Dolžnost kmetov in delavcev vseh balkanskih držav je, da povzdignejo svoj glas proti besnemu divje reakcije v Bolgariji in da pomagajo boj bolgarskih kmetov in delavcev, ki so si, poučeni po krvavem spoznanju 9. junija, podali roke za skupen boj proti meščanski diktaturi. 9. junij je podučil kmete in delavce Bolgarije, da je potrebno, da združijo svoje moči in se neustrašeno in odločno bore za zmago delavsko-kmečke vlade.

Rumunija.

V Rumuniji vlada maloštevilna kliča bankirjev, plemenitašev, bogatašev in veleposestnikov. Delavski razred Rumunije je izročeni brezmejnemu izkoriščanju in oropan je najosnovnejših političnih pravic. Proti komunistični stranki Rumunije so naperjeni izjemni zakoni. Stolice njenih članov je umorjenih in morijo jih še vedno, druge stolice pa umirajo po ječah. **Rumunski kmetje še vedno ječe v verigah tlačanstva,** po agrarni reformi rumunskih kapitalistov in plemenitašev je dobil le neznaten del kmetov zemljo in še ta neznaten del je prišel iz suženjstva veleposestnikov v suženjstvo bankirjev. Rumunska buržuazija vzdržuje svojo vladno nad pokrajinami, ki so priklopljene Rumuniji, s pomočjo groznega narodnega zatiranja, nasilnega raznarodovanja, obsezpravljenja, nasilja in terorja. Edina stranka, ki se v Rumuniji bori proti temu režimu besne reakcije za interese in pravice delavcev in kmetov ter zaslužjenih narodov, je rumunska komunistična stranka.

Grčija.

V Grčiji je izbruhnilo po porazu zločinske in pustolovske politike nacionalistične grške buržuazije v Mali Aziji revolucionarno gibanje, ki je vrglo staro vladno in kaznovalo glavne vojne krivce. Toda oficirji in generali, ki so se postavili na krmilo države, so izdali delavce in kmete, grško ljudstvo. Ničesar niso storili, da bi obranili delavstvo pred izkoriščanjem potom kapitalistov, niso ustvarili nobene delavske zakonodaje, niso razglasili veleposestev v Tesaliji in v drugih pokrajinah in niso razdelili nobene zemlje med revne kmete; niso zmanjšali bede delavnih množic mest in vasi, ampak so jo še povečali. **Pod režimom nove »revolucionarne« vlade so bile pravice in svobode delavcev in kmetov zopet na najsurovejši način poražene.** Delavsko časopisje je bilo izdano cenzuri, komunistična stranka najhujšim preganjanjem. Celih deset mesecev so zavračevali volitve v parlament in pod krinko »revolucionarne« vlade se šopiri v

Grčiji brezmejna vojaška diktatura. Grška nacionalistična buržuazija hoče nadaljevati svojo politiko, ki je doživela tako katastrofalni poraz v Mali Aziji, tudi nova »revolucionarna« vlada vzdržuje silno armado in pripravljala nove revanšne in osvovjevalne vojne.

Ta režim samopašnosti, nasilja, demagogije in izdajstva je povzročil silno gibanje nezadovoljnosti med grškim ljudstvom. **Silno strokovno gibanje grškega proletarijata v vseh meslih prelresa vladavino grških generalov, ki so se izpremenili iz revolucionarjev in republikancev v najvnetejše podpornike buržuazije in zatiralce v resnici revolucionarnega gibanja delavstva.** Danes besni v Grčiji meščanska kontrarevolucija in vojaška diktatura. Komunistična stranka in delavske organizacije so razpuščene, delavski borci zaprti in postavljeni prek preki sod.

Jugoslavija.

V Jugoslaviji se nadaljuje režim nasilstva in terorja proti delavnemu ljudstvu, tako proti delavcem, kakor proti kmetom. **Jugoslovanska buržuazija je razpustila komunistično stranko, vrgla je slo in slo delavcev in komunističnih borcev v ječe, vedno še preganja in z nasiljem ovira delo delavski strokovnih organizacij.** Da bi udušila boj delavcev in kmetov proti vedno hujšemu izkoriščanju in da bi obdržala mnogoštevilne podjarmljene narode v narodnostnem suženjstvu, se opira srbska buržuazija predvsem na današnje centralistično, militaristično — monarhistično državno uredbo.

Ampak najbrutalnejši protidelavski izjemni zakoni in grozno narodnostno zatiranje niso bili v stanju zlomiti niti boja delavcev in kmetov za svobodo in boljše življenje, niti boja podjarmljenih narodov za narodno svobodo. Po triletnem besnemu tega režima politične, socialne in nacionalne reakcije je Jugoslavija danes razmajana v svojem jedru od borbe izkoriščanih razredov in zatiranih narodov. **Jugoslovanska buržuazija, ki je spremenila državo v orodje antantnega imperijalizma, ki je pripravljena jugoslovanske narode vsak trenutek vreči v nove vojne zavoljo svojih ali antantnih kontrarevolucionarnih ciljev,** ni prinesla delavnemu ljudstvu ničesar, razen še hujšega izkoriščanja, se večje bede in še grozovilejšega zatiranja, ona ni sposobna rešiti niti enega izmed velikih socialnih in narodnostnih vprašanj jugoslovanskih narodov, ona zaostruje vsak dan bolj in bolj politično in narodno krizo v Jugoslaviji.

Izhod in rešitev iz te krize za delavce in kmete kakor za pollačene narode v Jugoslaviji je boj za vzpostavitev kmečko-delavske vlade, za samoodločno narodov, za socialistično zvezo balkanskih delavsko-kmečkih republik. Na čelu tega boja delavnih razredov in zali-

Zbirajte za tiskovni sklad „Glasa svobode“!

LISTEK.

Av gust Cesarec:

Pomen NEP-a v sovjetski Rusiji.

Pomlad 1921. pomeni v zgodovini ruske revolucije veliko in za oktobrom 1917. leta največje gibanje. S sklepi X. kongresa ruske komunistične stranke, a največ po za slugi dalekovidnega Lenina, je končana era bomega komunizma in se je začela era nove ekonomske politike, ki se skrajšano imenuje »Nep«. Vsem je še gotovo v spominu, kaj je bil prehod te spremembe. To dvoje je treba tudi v ostalem strogo ločiti, ker dokler vstaja mornarjev, omogočena s tem, da so najboljši čete bile še angažirane daleč od brodogoja kot pešci na frontah — dokler je ta vstaja javno s političnimi parolami nastopala proti sovjetom, kmečki nemiri tega niso delali. Borba kmetov je bila odkrito boljše ekonomskega značaja nego političnega in ni šla proti sovjetom, nego za novo ekonomsko politiko. Hočemo sovjet, a nočemo komunizma na kmetih, to je bilo njihovo protislovje. In samo večji taktiki boljševikov se je zahalivali, da to protislovje ni postalo tragično za rusko revolucijo. K temu se še mora dodati, da je po zmagonosnem svršetku meščanske vojne stopila pred boljševike konkretna zadača ekonomske obnove, v katero je poleg, za vodstvo lovarn še nedovoljno usposobljenega delavstva, trebalo

pritegnili tudi inteligenco. Posebno pa še to dejstvo, da je prav tedaj proletarska revolucija v ostalih deželah, po zaslugi vseh rdeče-belih, to je rozovih socialistov, jela prehajati iz ofenzive v defenzivo, je s tem v glavnem zaokrožen okvir liste situacije, ki je boljševiki 1921. leta prisilila na kompromis, ki se imenuje »Nep«.

Nep je istotako posledica agrarne pretežnosti v Rusiji, kakor je ministiranje delavskih voditeljev v buržuaznih kabinetih v industrijalnih deželah Evrope. Najmanje torej imajo pravico kritizirati »Nep« socialdemokrati. Vsi njihovi razlogi proti Nepu se stekajo na njihove stare razloge proti revoluciji sploh. Kompromis z buržuazijo proti delavcu in kmetu, to je njihova »revolucionarna« taktika in po nji boljševiki ali sploh bi ne smeli, da so vzeli oblast ali pa bi morali to z buržuazijo. Stvar je v resnici preveč »socialistička«, da bi že teh nekoliko besed ne pokazalo, kako ona govori zoper samo sebe. Boljševiki so vzeli oblast brez buržuazije in kompromise delajo šele po revoluciji — v tem je temeljna razlika med njimi in socialpatrijoi in to se mora imeti vedno pred očmi, ko se govori o Nepu.

Nep je kompromis. On je celo glede na prejšnjo odnospovsko epoho umik. Tedaj je bila na dnevnem redu stroga socializacija, gredeča tako daleč, da so bili socializirani tudi izvoščeki in se je lahko vozilo samo s certifikati te ali one sovjetske institucije. Trgovina je bila izključno v rokah države in v privatnem življenju je bila znizana na najpotrebnejši minimum. Delavci so dobivali plače v naturi, boni so zamenili denar. Gledališča, časopisi pa tudi železnice in tramvaji so bili brezplačni.

Če se to primerja z dandanašnjim, se dozdeva vse obratno.

Denar je zopet zamenil bone in postal najvažnejše sredstvo in konsumpciji in zelo važno v produkciji; železnice, tramvaji, časopisje, gledališča so zopet plačljivi. Vse, ljudi fabrike in hoteli so prešli na »hazajstveni račun« (gospodarski proračun). — Razredna borba, ki se je s prihodom proletarijata na oblast zdela v obliki stavke proti delodajalcem končana, se je javila zopet; delavski sindikati, strokovne zveze (profsojuri) so zaposleni zopet z borbo in pregovori v svrhu povišanja mezd.

Umik je torej velik. No, ali pomeni to tudi obenen poraz? Ako bi bilo tako, bili bi boljševiki poraženi že kmalu po svojem zmagoslavnem oktobru. Dovolj je pripomniti, da je Lenin že v februarju 1918. leta v svoji knjigi »O najneposrednejših nalogah sovjetske oblasti« predvideval Nep. VIII. kongres R. K. P., ki je bil marca 1919, je priznal odločno, da so »neobhodno potrebne popustitve, v kolikor niso nasprotno sprovedbi socialistične preobrazbe«.

Ideološki je bil torej Nep pripravljen že v prvi epohi revolucije.

No, ko se je fakično začel, ali se mar ni spremenil v tako velik popust, da je obenen postal tudi nasproten izvedbi socialistične preobrazbe?

Nikakor nel Dokaz so fakti. Vsa industrija sovjetske Rusije je razdeljena pod Nepom v tri kategorije: težko, srednjo in lahko. Težka je vsa, brez izjeme v rokah sovjetske oblasti. Njo vodijo delavski trusti in sindikati (sindikati v drugem pomenu, nego so strokovne organizacije), pod vrhovnim vodstvom V. S. N. H. (Višji Sovjet Narod-

nega Hazajstva (gospodarstva)). Srednja industrija je dana v najem privatnikom, pa tudi ta ne vsa; nadpolovična večina je istotako v oblasti sovjeta. Samo lahka industrija, navadno manufakturnega značaja, je prepuščena večinoma privatnikom, mali buržuaziji ali pa delavskim ali kmečkim kartelom in družbam. Na kmetih, in dasi tam niso bili nikdar doseženi veliki uspehi komunikacije, še vedno obstojajo državna gospodarstva, poleg tega se načrt elektrifikacije izvaja energično dalje, sega že v vasi, tako da niso redki slučajji, da posamezni vaški sovjeti sami gradijo male vaške centrale bliska. To vse so ekonomski elementi socialistične preobrazbe. Nad ekonomskim se dvigajo elementi kulturni. Šole so brez majhnih izjem, na primer: steno-grafski kurzi in kurzi za knjigovodstvo, vse državne in niti za korak se v pouku in njega metodi ni odstopilo od komunizma. Nasprotno, v njih se še z večjo energijo ustvarja ena nova komunistična generacija, verjetno ona, ki bo likvidirala tudi Nep in se vrnila, da nadaljuje v zgradbi tishih komunističnih začetkov, ki jih je pred Nepom začela današnja generacija.

Na kratko: Nep pomeni samo spremembo v sredstvih, nikakor pa ne v cilju.

Dokler sovjetska vlada manevrija, izkoriščajoč tudi zveze z inozemskimi kapitalisti, do tedaj Kom. internacionala in RKP (poslednja je po svojem letošnjem XII. kongresu še ožje zvezana z sovjetsko oblastjo) vodi revolucionarno propagando ravnostno brez kompromisa, kakor jo je vedno vodila. Dajoč osnovne smernice Nepu, je po oktobru, ko je s prevzetjem oblasti prvokrat rešila revolucijo, rešila bo revolucijo drugokrat. (Dalje sledi.)

ranih narodov Jugoslavije se bori danes Neovisna Delavska Stranka Jugoslavije. Ona je najboljša zaveznica delavcev in kmetov vseh balkanskih držav v skupnem boju za osvoboditev balkanskih narodov iz verig socialnega in narodnostnega suženjstva.

Delavci in kmetje balkanskih dežel I

Balkanska buržuazija je končala nacionalistično osvajalno politiko s tem, da je opustošila vse balkanske dežele in jih spremenila v kolonije antantnega imperijalizma. V Bolgariji in Grčiji so bile posledice osvajalne politike buržuazije katastrofalne vojne in popolni polom. V Jugoslaviji in Rumuniji je posledica »zmage«, ki jo je dosegla buržuazija z ogromnimi žrtvami delavcev in kmetov, ustanovitev monarhistično-militarističnih držav, ki slone na zatiranju tujih narodov. Vse balkanske države ječe pod ogromnimi bremenami vojne in večina njih propada vsled ogromnih stroškov za vzdrževanje ogromnih armad. Vse balkanske države so le slepa orodja imperijalistične in kontrarevolucionarne politike Antante, ki skuša vsak čas naščuvati eno balkansko državo proti drugi ali vse skupaj proti delavsko-kmečki Rusiji.

Splošna politika balkanskih buržuazij je doživela popolni polom in temelji njihove razredne vlade so razmajani. Da bi si to razredno vlado ohranile, uporabljajo buržuazije poslednje sredstvo in njihov teror proti delavstvu in kmetom ter proti pollačeni narodom je vsak dan hujši. V vseh balkanskih deželah organizira buržuazija fašistovsko reakcijo in snuje fašistovske tolpe, s katerimi napada delavsko in kmečko prebivalstvo.

Delavci in kmetje balkanskih dežel I

Z združenimi močmi se morate boriti za padec režima meščanske reakcije in fašizma, za zopetno vpostavitve in razširjenje političnih svoboščin, za amnestijo delavcev in kmetov, ki so obsojeni radi političnih dejanj, za zvišanje mezd in znižanje delavnega časa, za delavsko in kmečko zaščitno zakonodajo, za kontrolo nad produkcijo in določevanjem cen, za odpravo ogromnih davkov, ki bremene delavce in revne kmete, za razdelitev zemlje med revne kmete, za oborožitev delavcev in kmetov.

Edina rešitev delavcev, kmetov in zaslužjenih narodov na Balkanu je Enozna fronta delavnega ljudstva proti gospodarski in politični ofenzivi kapitalistov, proti novim vojam, proti fašizmu.

Če se hočejo gospodarsko rešiti, morajo delavci in kmetje vzeti politično oblast v svoje roke in stvoriti delavsko-kmečko republiko.

Osvobojenje zatiranih narodov na Balkanu — v Makedoniji, Hrvaški, Sloveniji, Banatu, Besarabiji itd. — je le mogoče, če se bore skupno z delavci in kmeti proti buržuaziji, proti monarhizmu in militarizmu.

Narodno osvobojenje zatiranih narodov bo doseženo le z ustanovitvijo samostojnih delavsko-kmečkih republik pri vseh narodih, ki se bodo potem združile v zvezo balkanskih delavsko-kmečkih republik.

Naj živi zveza samostojnih delavsko-kmečkih republik Balkana!

Naj živi skupen boj delavcev in kmetov za gospodarsko in politično svobodo! — Naj živi boj zatiranih narodov Balkana za popolno narodnostno svobodo!

K problemu Slovencev, ki so vsled kapitalističnega Verzajskega miru postali sužnji laških kapitalistov.

Revolucionarni boj delavskega razreda ne gre le za tem, da odpravi današnji kapitalistični način proizvodnje in da dvigne s tem gospodarsko in socialno sužnost proletarijata — ne, ta boj ima še druge cilje: osvoboditi malega kmeta iz mrež kapitalističnega in veleagrarnega oduševstva in pa osvoboditi nacionalno zaslužjene male narode in narodne manjšine, odpraviti vse vzroke nacionalne neenakosti in ustvariti podlago za enakopravnost in mirno sožitje vseh narodov in delovsko-kmečki federaciji. Mislim, da je danes že vsem jasno in znano kako je te probleme rešila velika ruska revolucija s tem, da je dala kmelu zemljo in hlačenim narodom bivše carsistične Rusije enakopravnost in svobodo. Pred nedavnim časom smo čitali celo v tržaški »Edinosti« uvodnik, ki pravi, da je nacionalno vprašanje na celem svetu edino le Sov. Rusija rešila popolnoma pravično in zadovoljila s tem vse svoje narode. A ne le to. Mi vemo, da si je izposodil zapadnoevropski imperijalizem parolo »samoodločbe narodov« l. 1918. od ruske revolucije, da je z njo demagoško pridobil male narode srednje Evrope zase in jih odvrnil tako od proletarske revolucije. Danes vidimo praktične sadove. Vsa Evropa se nahaja v ljutih nacionalnih borbah, med tem ko je Zveza soc. sov. republike (S. S. S. R.) že davno rešila vsa ta vprašanja, tako, da tamojšnja prebivalstva danes niti sploh ne vedo, kaj se to pravi narodno izkoriščanje in narodna neenakopravnost. In bila je tedaj v obilni meri tudi krivda proletarskega gibanja, da ni pridobil v sred. Evropi na svojo stran malih narodov, v kolikor je bilo še prepojeno s socialdemokratskimi tradicijami in je z brezbržnim zamahom z roko rešilo vsa nacionalna vprašanja: »Enostavno, to nas nič ne briga.«

A ruska revolucija in izkušnje, ki jih je imel naš proletarijat z nastopom kapitalistične ofenzive, so nas naučile, kako man je rešavati ta vprašanja: Proletarska revolucija zmaga le, ako je njena stvar, njena ideja, stvar velike večine, širokih delovnih plasti kakega naroda in v to svrhu se mora zvezati z osvobodilnim bojem malega kmeta in z osvobodilnim bojem hlačenih narodov. — Na vzhodu, v Aziji je postal narodni osvobodilni boj

milijonskih ljudstev, hlačenih in usuznjanih po zapadnoevropskem imperijalizmu, največja opora in najboljši zaveznik vsega delavskega gibanja.

Pri nas v Evropi si hoče nad nacionalnim čustvovanjem, ki je še zelo globoko ukoreninjeno posebno pri poluproletarskih in kmetijskih plasteh, pridobiti monopol kapitalistične reakcije. V Italiji se ji je posrečilo zmagati na način, da je dobila na svojo stran malo-meščanske plasti s tem, da jih je navdušila za narodne interese. V Nemčiji, ki jo hoče francoski imperijalizem gospodarsko in politično zaslužniti, potem ko jo spravi na rob propada, skušajo »Hackenkreuzlerji« (fašisti) dvigniti nemški narod v imenu ohranitve nacionalne svobode v boj proti proletarskemu pokretu. V Jugoslaviji se je radičevcem, klerikalcem, muslimanom in makedonskim avtonomistom posrečilo pridobiti na svojo stran široke delovne plasti, posebno kmetijskega prebivalstva s tem, da jih je navdušilo za boj proti hegemoniji srbskega kapitala, za nacionalno enakopravnost in avtonomijo, oz. federacijo. Tudi pri nas, v Julijski Krajini, vidimo, da imajo slovenski nacionalci še vedno večino poluproletarskih in kmetijskih plasti, teh naravnih zveznikov proletarskega gibanja, na svoji strani, ker so jim znali navdušiti proti nacionalnemu suženjstvu, v katero jih hoče dovesti italijanska uprava, vladni organ italijanske buržuazije.

Mi moramo spričo teh pojavov dokazati, da je naša stvar, stvar vseh izkoriščanih, da je naš boj, boj vsega trpečega človeštva. II. internacionala, ki hoče biti internacionalna na način, da se ne zanima enostavno za narodna vprašanja, si je hotela ob svojem združiteljnem kongresu v Hamburgu razbiti glavo spričo narodnih nasprotstev med posameznimi strankami, ki so branile narodno politiko raznih kapitalističnih držav. Med nami pa ni bilo dosedaj še niti sence kakih narodnih prepričev med raznimi strankami, kajti mi se borimo proti vsem kapitalističnim državam za osvoboditev vseh delovnih ljudstev in vseh hlačenih narodov. Na zadnji seji Ekzekutive v juniju se je na dolgo in široko razpravljalo o vprašanju nacionalne politike komunističnih strank, ki morajo razumeti, postaviti se na čelo ne le delavsko-kmetškemu osvobodil-

nemu gibanju, ampak tudi osvobodilnemu gibanju hlačenih narodov in narodnih manjšin.

V Nemčiji je komunistična stranka že dokazala, da se ona bori proti usuznjenju Nemčije po francoskem imperijalizmu in ne fašisti, ki bi ta osvobodilni boj radi izrabili v interese nemške veleburžuazije, katere zahrbtno že paklira s francoskim kapitalom. V Italiji mora kom. stranka dokazati, da vede fašizem italijanski narod in Italijo v pogubo, ker dela v interesu italijanskega velekapitala in proti interesom delovnih množic, ki tvorijo jedro in večino ital. naroda. Rešitev Italije je le v delavsko-kmetški republik, ki bo stopila kot istovreden član, brez nacionalnih predsodkov v federacijo evropskih ljudstev. Tudi jugoslovanska ljudstva, ki se danes borijo proti hegemoniji srbske buržuazije, bodo morala izprevideti, da bodo rešena le, ako združijo svoj boj z bojem delavskega razreda.

Kako se nam predstavlja pa ta problem pri nas, v Julijski Krajini? Italijanska vlada, predstaviteljica italijanske kapitalistične buržuazije skuša z nasilnimi sredstvi zatreti slovenski živelj v Julijski krajini, izganja slovenski jezik iz šol in uradov in hoče na ta način dovesti do »asimilacije«, do nasilnega raznorodjenja teh krajev, anektiranih Italiji že itak proti volji ogromne večine vsega prebivalstva Julijske Krajine proti vsem gospodarskim interesom dežele. Edino neborbeno razpoloženje našega kmetijskega in malo-meščanskega prebivalstva je zabranilo izbruh odkritega iredentističnega gibanja, ki bi imelo spričo takih razmer ugodna tla, kar je revolucionarnega proletarijata, je pa orientiran nasproti naši stranki. Politično društvo »Edinost«, ki si je postavilo za nalogo združiti vse narodne plasti v boju za »narodne pravice«, vodi, razumljivo, buržuazno politiko klečeplazenja pred italijanskimi buržuazijskimi veljaki, kajti njega politiko vodijo interesi slovenskega meščanstva in malo-meščanstva, ki so vse prej kot revolucionarni. Način po katerem se ono bori za zaščito »naše narodne manjšine«, je že tak, da ne more dovesti do kakih realnih uspehov. Naša naloga v Jul. Krajini je torej dokazati, da se z buržuazno politiko ne da rešiti tukajšnjega nacionalnega vprašanja, ampak le s proletarsko. Iz ust narodnih voditeljev samih slišimo navadno govoriti, da pri nas pravzaprav ni kapitalistov in da moramo biti torej vsi edini proti skupnemu

narodnemu nasprotniku. Kako more biti rešen proletarski revolucionar edin z ljudmi, ki priznavajo fašistovsko reakcijo, in se ji klanjajo, z ljudmi, ki pošiljajo svoje zastopnike na medparlamentarne kapitalistične konference, kjer se zadovoljujejo s takimi zahtevami glede zaščite narodnih manjšin, da aplavdirajo njihovim govorom vsi visoki buržuazni gospodje, ki doma v svojih deželah sami podpirajo narodno zaslužjevanje? Ako torej ni pri nas kapitalistov, bi bilo logično, da bi se naslonil boj slovenske narodne manjšine na boj mednarodnega proletarijata, na boj delavsko-kmetške Rusije in ne na politiko mednarodne buržuazne reakcije, na politiko češke in srbske buržuazije, ki vršita oboje nasilno nadvlado nad svojimi zaslužjenimi narodi in narodnimi manjšinami.

Pri vprašanju o antifašističnem boju na zadnji seji Ekzekutive Kominterne v Moskvi je imel s. Radek krasen govor, v katerem se je spomnil »polnika v nič«, idealnega in nesebičnega nemškega fašista Schlageterja, ki je dal življenje za svoje ideje. Svoj govor je Radek končal sledeče: »Toda mi mislimo, da ne spada večina nacionalno čutečih mas v tabor kapitala, ampak v tabor dela. Mi hočemo in moramo do teh mas polti iskati in jo najti. Mi bomo storili vse, da ne bodo možje, kakor Schlageter, ki so bili pripravljeni iti v smrt za skupno stvar, ostali polniki v nič, ampak polniki v boljšo bodočnost vsega človeštva, da ne bodo preivali svoje vroče, nesebične krvi za profile baronov oglja in železa, ampak za stvar velikega nemškega delovnega ljudstva, ki je član v družini za svojo svobodo borec se ljudstev. Kom. stranka bo povedala to resnico najširšim masam nemškega ljudstva, kajti ona ni le stranka, ki se bori za boljši kosček kruha samo industrijalnih delavcev, ona je stranka borec se proletarcev, ki se bore za svojo osvoboditev, osvoboditev, ki je identična s svobodo ljudstva, s svobodo vseh, ki delajo in trpijo v Nemčiji. Schlageter ne more več dojeti te resnice. Golovi smo pa, da bodo to resnico slišale in razumele slojne Schlageterjev...«

Tudi naš boj mora postati boj narodno hlačenih manjšin v Italiji, njihov boj mora zavzeti razredno revolucionarno stališče, kajti kdor res dela za svobodo svojega naroda, se mora tudi pri nas nasloniti na realni proletarski pokret ako noče biti, kakor nemški Schlageter — polnik v nič.

Peter Razbojnik.

Zunanji pregled.

Likvidacija menjševikov in eserjev v Rusiji.

Najboljši odgovor proti neprestanim »obložbam«, ki jih vedno dvigajo proti proletarski vladi v Rusiji inozemski »predstavniki« socialnih revolucionarjev (eserjev) in menjševikov na raznih socialpatriotskih kongresih, je postopanje bivših članov menjševiške in eserske stranke v Rusiji. V zadnjem času se je vršila cela vrsta oblastnih kongresov eserske in menjševiške stranke. Večina teh kongresov se je izrekla odločno proti kontrarevolucionarnemu delovanju teh raznih inozemskih »predstavnikov« in proti politiki inozemskih »centralnih izvrševalnih odborov« obeh strank. Posebno važno dejstvo je to, da so na teh kongresih sodelovali sami stari socialistični borci, ki delujejo že več desetletij v socialističnih vrstah in ki so predsedeli pod carizmom celo vrsto let v carskih ječah ali v Sibiriji. Ti kongresi so vzeli zadnje moralno pravico raznim Abramovičem, Danom, Čunovom in Savinkovom, da nastopajo v imenu »ruskih socialistov«.

V Gruziji, kjer je bila menjševiška stranka precej močna, sta se vršili dve konferenci. Na konferenci v Tiflisu je bilo zastopanih 2000, v Kuganju pa 1600 delavcev. Rezultati obeh konferenc so bili porazni za dosedanje politiko menjševikov. Sklenjena je na obeh konferencah resolucija, ki pravi med drugim, da so »menjševiški« voditelji obljubovali gruzinskim delavcem svobodo, neodvisnost in mir. Na mesto tega pa so oni, da bi Gruzijo »rešili« boljševiške varnosti, prodali Gruzijo v roke antantinih kapitalistov, razvneli so narodnostne boje ter se borili proti revolu-

cionarnemu gruzinskemu proletarijatu. Resolucija zahteva zato takojšnjo likvidacijo menjševiške stranke in priključenje revolucionarnemu proletarijatu v vrstah ruske komunistične stranke.

12. avgusta se je vršila konferenca soc. revolucionarne stranke v Petrogradu. Med 112 delegati je bilo 90 delavcev, ki delujejo v stranki že nad 12 let. Konferenca je sklenila resolucijo, v kateri se pravi, da se je vodstvo soc. rev. stranke izneverilo programu ter se je v odločilnem boju postavilo na stran kapitalistov proti proletarijatu in da je bila edina stranka, ki je privedla delavce in kmete do zmage, ruska komunistična stranka. S konferenco so poslali delegati pozdravni telegram sohr. Ljenu. Sklenjen je bil razpust oblastne organizacije soc. rev. v Petrogradu in priključenje komunistični stranki.

Ta prehod delavstva, ki se je dolgo vrsto let borilo v vrstah menjševikov in soc. revolucionarjev v komunistično stranko, je najboljši dokaz za popolni bankrot teh »reformističnih« strank.

Položaj v Sovjetski Rusiji.

Povodom lažnjivih poročil, ki jih je poslala agencija v Rigi »Tajmsu« glede bivanja angleškega bankirja Baldwina, sorodnika sedanjega ministrskega predsednika, v Rusiji, je smatral ta, da pošlje »Tajmsu« sam popravek. V tem popravku lrdi:

1. Mi smo se kretali povsod popolnoma svobodno, le v nekaterih podjetjih so nam bili prideleni sovjetski uradniki kakor voditelji. Vse, kar smo hoteli zvedeti, zvedeli smo brez vsakih težkoč, bodisi od sovjet-

skih uradnikov, bodisi od navadnih državljanih.

2. V najvišji meri nas je presenetila izvanredna sposobnost, s katero se sovjetska vlada bori proti finančnim težkočam.

3. Ni nobenega pomanjkanja hrane. Rusija je imela zelo dobro žetev, posebno na jugu.

4. Rusija se obnavlja. Napredek je počasi, a stalen in jaz pričakujem v tem oziru vse najboljše.

5. Danes se morajo smatrati za sanje in lažnjive bajke vse vesli o nasilstvih v Rusiji, ki jih je polno angleško časopisje. (In slovensko liberalno, posebno pa socijalpatrijotsko. Op. ur.)

Ta izjava, ki kaže Rusijo v najlepši luči, je gotovo najboljši odgovor na vse laži o Rusiji. O gospodu Baldwinu, načelniku velike angleške kovinarske industrije, se pač ne more trditi, da je »boljševiški agent«. »Tajms« je moral s to izjavo torej sam priznati, da je prej prinašal lažnjiva poročila. Ta lažnjiva poročila je prineslo tudi »Jutro«, a tega dementija g. Baldwinu ni prineslo.

Reko so zasedli Italijani.

Imperialistični verzajski mir ni rešil ne gospodarskih, ne nacionalnih vprašanj v Evropi, ampak je vse vprašanje še bolj zaostril, tako da je danes cela kopica teh nerešenih vprašanj, izmed katerih more vsako vsak čas postati izhodišče za nove, krvave vojne zapletljaj. Posebno ozemlje vzhodne Evrope je razbito na celo kupico malih držav, ki so nezmožne za samostojno politično in gospodarsko življenje in ki zato tvorijo le priveske kapitalističnih velesil, ki te države izmoghavajo kakor svoje kolonije in jih vporabljajo zato, da gredo v žerjavico po kosanji za svoje velike kapitalistične zaščitnike.

Ena teh držav je tudi Jugoslavija, ki je v glavnem francoska kolonija. Ker so Francozi v gospodarskem boju z Angleži, so Francozi vporabili priliko, ko je Anglija nastopila proti fašistovski Italiji, ki jo sicer vedno podpira, zavoljo Mussolinijevega oboroženega nastopa proti Grčiji, da si pridobi naklonjenost Italije. To dejstvo in pa popolni polom takozvane Zveze narodov, ki je v tem laško-grškem konfliktu molčala, je dalo Mussoliniju, čegar politika v Italiji se bliža vedno bolj popolnemu krahu, ki zato sili vedno bolj v zunanje-politične avanture, pogum, da je kljub vsem Rapalskim in drugim pogodbam zasedel Reko.

S tem je udarjena predvsem Jugoslavija, udarjena je pa tudi cela Srednja Evropa, ker je polisnjena v silno gospodarsko odvisnost Italije, ki ima tako v posesti dve glavni luki za celo Evropo, Trst in Reko.

Posledica te Mussolinijeve avanture lahko postane krvava vojna med Italijo in Jugoslavijo ali pa bo Jugoslavija popolnoma kapitulirala in bo prisiljena priznati aneksijo, kakor gotovo dejstvo. Zadnje je tem bolj gotovo, ker bo Francija, ta varuhinja jugoslovanske ali bolje rečeno srbske buržuazne zunanje politike, skusala na vsak način ugoditi Lahom, da dobi njihovo pomoč proti Angliji in Nemčiji in ker vladajoča srbska buržuazija (Srbija gravitira na solunsko luko) ne bo posebno nezadovoljna s tem gospodarskim oslajenjem prečanskih pokrajin, ki so navezane na reško ali tržaško luko.

Kakor proti vojni, tako mora proletarijat protestirati tudi proti tej igri kapitalističnih velesil z življenjskimi vprašanji narodov srednje Evrope.

Edina rešitev proti temu pa je za narode Balkana in srednje Evrope, da se odresejo varuštva kapitalističnih velesil (Francije, Anglije in Italije) s tem da vzamejo delavci in kmeli sami oblast v roke in da ustanovijo močno Balkansko - Podonavsko zvezo delavsko-kmečkih republik. Le taka zveza, v kateri ne bo nacionalnih bojev, ker bo vsak narod imel samostojno državo, bo močna dovolj, da se upre izkoriščanju po velikih kapitalističnih velesilah (in seveda po lastni domači buržuaziji, ki je danes ozko gospodarsko zvezana z velikimi tujimi bankami) in da pribori srednji Evropi listi položaj, ki ga rabi za razvoj svojega gospodarstva.

Nemčija.

Zadnja buržuazna vlada Nemčije, ki jo tvorijo vse meščanske stranke in socijalpatrijoti, se bliža koncu. Gospodarski poljem je popolen. 1 Dolar je že vredn 350 milijonov mark. Beda in lakota ter brezposelnost vedno bolj more delavstvo, uradnike in male kmete. Socijaldemokratsko delavstvo in tudi že del voditeljev se revoltira proti vodstvu stranke in nastopa za komunistično parolo, delavsko-kmečke vlade in najožje zveze s Sovjetsko Rusijo. Na drugi strani se puntajo fašistovski elementi proti popuščanju sedanje vlade napram Francozom. Bližnji dnevi bodo že morda odločili o usodi Nemčije in o usodi Evrope, ker zveza kmečko-delavske vlade v Nemčiji, ki bi se upirala na obratne in kmečke svete ter na oborožene delavske stotnije, z sovjetsko Rusijo, bi pomenilo začetek konca kapitalistične Evrope in začetek socijalistične družbe v Evropi.

Naloga svetovnega proletarijata pa je, da je pripravljen, da, ko ta trenolek nastopi, brani proletarsko Nemčijo pred vsemi napadi, ki jih bodo gotovo poskušali antantni kapitalisti podvzeti.

Češka.

16. t. m. so se vršile občinske volitve na Češkem. Nastopila je prvič komunistična stranka, ki je dosegla velik uspeh, dočim so skoro popolnoma na njen račun, propadli socijalni demokrati. Velike uspehe so dosegli tudi Hlinkovci na Slovaškem, ki so to kar Radić pri nas. Ker se bodo kmalu vršile tudi volitve v parlament, je že jasno, da sedanje koalicije čeških strank (od soc. demokralov do klerikalcev) ne bodo več imele večine, ker bo opozicija, ki jo tvorijo komunisti, nemški socijal demokralje, združeni socijalisti (dr. Vrbensky), Nemci, Madžari in Slovaki, v večini. Posebno zanimivo je tudi dejstvo, da so s komunisti vezali svoje liste razen združenih socijalistov tudi nemški soc. demokralje proti češkim soc. demokralom, ki so tudi člani II. internacionale.

Bolgarija.

Teror fašistovske vlade, v kateri sedi tudi član izvrševalnega odbora socijalpatrijotske internacionale Kasazov, proti delavcem in kmetom je vedno hujši. Komunistični stranki je uspelo zbrati v mogočno enotno fronto delavce in kmete. Uspela je že, da vzbudi močan odpor proti fašistovskemu režimu in kakor pravijo zadnja poročila so delavci in kmelje dobili že celo vrsto občin in mest v roke in že resno ogrožajo fašistovski režim. Če zmagajo delavci in kmelje v Bolgariji, bo tudi imelo velik vpliv na notranji položaj v Jugoslaviji.

Španija.

Na Španskem je zavlada po vojaški ustaji fašistovska stranka oficirjev, za to v glavnem zmaga veleposestniških skupin nad industrijsko buržuazijo. Tako kaže buržuazija vedno bolj, kako prazna je njena demokracija. Povsod vlada diktatura kapitalistov, v Rusiji pa diktatura proletarijata.

Sodrugl proslavite zopetni prihod sodrugov iz požarevske ječe s tem, da zbirate povesod za žrtve reakcijel

Dopisi.

JESENICE. Jeseniški sodrugl zopeti na svobodi. V zadnji številki našega lista smo že na kratko poročali, da so bili jeseniški sodrugl, kateri so bili dne 26. julija aretirani, dne 12. t. m. pri glavni razpravi oproščeni. Po sedemtedenskem preiskovalnem zaporu se je izkazalo, da so bili ti sodrugl žrtve nesramne denunciacije matere sodruga Regitnika, kateri je isto z ostalimi šestimi sodrugl moral vsled nesramnosti svoje matere sedeti 7 tednov. Zalostno je sicer to dejstvo, da je denuncirala mali svojega sina, kar se tudi ne dogaja vsaki dan. Kaj je dalo povod tej ženski, da je napravila to nesramnost, si sploh ne moremo predstavljal. Pa ne samo to, da je denuncirala svojega sina in ostalih šest sodrugov, marveč naravnost čudno je bilo njeno držanje po aretaciji svojega sina in njegovih prijateljev. Prve dni po aretaciji je hodila vsa objokana po cesti kakor zblaznela, seveda najbrže radi tega, da bi z njenimi solzami javnosti prikrla svoj nesramen čin. Da pa bi še bolj prepričala široko javnost, kako hudo ji je po njenem

sinu, se je začela zanimati za nabran denar za žrtve belega terorja, ter hotela prepričati javnost, da se je pobiralo izključno le za teh sedem sodrugov, pri čemur so ji v prvi vrsti naselili socijal patrijotje ter porabili to v boju proti članom oziroma odboru kraj. politične organizacije NDSJ, za kar jih mi obzaluemo, da jim niso nobena sredstva za blaženje proti nam premila. Seveda so socijal patrijotje delali vse to vedoma, ker smo mnenja, da so že zdavnaj lahko poznali hinavščino te ženske, katera je brezdovmno v službi policije, proti kateri bi sicer ne imeli ničesar, ako bi ona vršila službo v mejah zakona. Toda ker je policija pri aretaciji naših sodrugov prekorajčila meje zakonov s tem, da je na barbarski način postopala z aretiranci, jih gonila vklejene po Jesenicah, pretepala, ker niso hoteli priznati proti lastnemu prepričanju, kar jim je ona diktrala. Pri tem so se seveda odlikovali razni srbski civilni policisti, na čelu jim njihov komisar, kar je najbolje razvidno iz lažnjivega poročila srbskih časopisov in v »Jutranjih Novostih« z dne 5. avgusta t. l. pod naslovom »Odkritje teroristične organizacije na Jesenicah«, ker trdi, da so bili aretiranci zasačeni pri skupni seji v zaprtem lokal. Izvor teh laži je precej jasen. Na tem mestu moramo tudi ugotoviti, da je bilo postopanje s strani naših slovenskih orožnikov in policistov z aretiranci povsem drugačno, da so se oni držali kot civilizirani ljudje in se sami zgrajali nad postopanjem Srbijancev z aretiranci ter pristikali na to, da se je aretirance po dveh dneh trpinčenja konečno izročilo sodišču. — Toda po sedemtedenski preiskavi se je izkazala njihova nedolžnost. Izkazalo se je, da se policiji ni posrečilo dokazati, kar se dokazati ne da. Pa tudi mati sodruga Regitnika ni dosegla tega, kar je ona želela in ki je bila še celo tako nesramna, da je šla na dan razprave poslušati kako se bo sodilo njega sina, kar pa seveda ni dosegla, marveč nasprotno, slišala je lahko svoje lastno čast kot aenuncijantko. In tudi trditve gospoda policaj-socijalista Jerana, kateri je trdil na večer aretacije na članskem sestanku ODK, da je to komunistična celica, je padla v vodo. Proletarijat Jesenic pa pozna denuncijante, katerih se bo znal izogibati. — Pozdravljeni, sodrugl, zopet med nami! Nedolžno preganjanje vas bo opogumilo za boj proti reakciji! Dol z reakcijo! Naj živijo proletarski borci! — Jeseniški kovinarji.

VRHNIKA. Dne 2. septembra sem dobil slučajno sejemsko številko »Slovenca«, kjer se posebno hvale kapitaliste iz naše tovarne »Globus«, češ da je tovarna zelo obsežna in zato, da imajo delavci tu pravi paradiz. Lastna hvala je navadno bolj male cene, prepričan sem namreč, da take novice spuščajo tovarna v svet. Ker so mi deloma precej dobro znane razmere v tovarni »Globus«, dovolite par pripomb. V tem »delavskem paradizu« na Vrhniki so zaposleni večinoma mladoletni delavci, ki po zakonu niti ne bi smeli delati v obratu, delajo pa cel dan in navadno še ponoči do 11. in 12. ure, včasih pa še dalje. Tudi to nočno delo mladoletnih delavcev ni v posebnem skladu z zakonom o zaščiti delavcev. Če si upa kak delavec opomniti slavno ravnateljstvo na potrebo povišanja plač, ki nikakor več ne odgovarjajo današnji druginji, se mu takoj zapreli s tem, da se ga bo deložiralo iz stanovanja in izprlo od dela. Nekvalificirano delavstvo, ki stanuje v baraki, že 3 mesece ni dobilo nobenih deputatov, kar bi moralo. Če kdo črhne kaj o teh stvareh ravnateljstvu, dobi odgovor: Naredite, pa boste imeli. Opozarjamo pa ravnateljstvo, da se je delavstvo tu na Vrhniki začelo zavedati, da brez skupnosti, brez solidarnega boja, ne doseže ničesar. Delavstvo se je začelo izobraževati in organizirati, ker ve, da se bo le z organiziranim bojem izkopal iz težkega položaja, v katerem se nahaja v sedanji povojni dobi. — Vsi zavedni delavci v organizacijo, kjer se bomo borili za zboljšanje svojega bednega položaja in za konečno osvoboditev izpod jarma kapitalizma! — Vrhniki proletarce.

Zagorje. Naša zagorska dolina je tako srečna, da so uvedli najnovejšo socijalno politiko s tem, da lačne rudarje spravljajo v zapore. Tako se pri nas enostavno rešuje socijalno vprašanje. Če si sil, si svoboden državljan, če si pa lačen — pa hajd v zapor. Zadnje čase so zopet aretirali celo vrsto sodrugov zaradi letakov, ki jih ni nihče konfisciral, ki so tiskani javno in v katerih ni niti državno pravdnštvo našlo ničesar protipostavnega. Sploh se pri nas gołovi ljudje zelo ponujajo, kadar je treba preganjati lačne rudarje. Gotovi uradni organi imajo tudi to navado, da blagovolijo proti delavcem uporabljati skrajno fine in izbrane izraze: »To ste sama boljševiška banda, sami atentatorji.« »Te bom iku udaru po gobci« itd. Vsak govori pač kakor se je učil in kakor zna. Zavoljo javnega miru in reda so ustavili tu delovanje delavsko izobr. društva »Vesna«. Prebrskali so vse omare in vse skupaj z odrom dali v dva velika zaboja in ju odnesli ven. Zapečatili so pa tudi premoženje strokovne organizacije in zadruge »Delavski dom«, čeprav za to ni bilo nobenega ukaza. »To je vse v zvezi, to so le razni odseki« se nam je reklo. Priporočali bi gospodom, da tudi oni enkrat svoje zakone preštudirajo. — Vidite lepo je biti delavec v kraljestvu Trboveljske premogokopne družbe. Če si lačen, dobiš kar hitro ričet in če nimaš stanovanja, dobiš še zastoni kvatir. — Bog ohrani Trboveljsko in njene profite še mnoga leta.

Neveren Tomaž.

Širite „Glas Svobode“!

Sestanek ljubljanskih župnikov

N. D. S. J. je vsako sredo ob pol 8. uri zvečer v »Delavskem domu.«

Kos socijalne politike režima.

Vojnim invalidom dolguje država čez 200.000.000 Din na neizplačanih podporah, »ker nema pare«; bosanskim begom pa se plača 250.000.000 Din. Za 100.000 zapuščenih otrok se daje 12 milijonov dinarjev, za ustoličenje pravoslavnega patrijarha pa 10 milijonov dinarjev. Za lisoče nezaposlenih delavcev je na razpolago 50.000 Din, za policijske pse se daje 560.000 Din. Za 10 lisoč otrok, ki so bili evakuirani in internirani za časa okupacije, se daje 250 tisoč dinarjev, za podkovanje žandarskih konj pa 940.000 dinarjev itd. — To je le par posameznosti, ki najboljše kažejo, kak »socijaln« duh preveva našo državno socijalno politiko.

Sodrugl, zbirajte povesod za žrtve belega terorja v revirjih Trboveljske družbe.

Tiskovni sklad.

N. N., Rimske Toplice 100 Din; Porenta-janez, Skofja Loka 2 Din; N. N., Ljubljana-VII, 2 Din; Osterman Jaka, Ljubljana 5 Din; skupaj 109 Din. V prejšnji številki izkazanih 8674 Din. Vsega skupaj 8.783 Din.

Za stavkujoče rudarje:

Gorjup Franc 10 Din; člani NDSJ 1.550 dinarjev 50 para; člani krajevne organizacije NDSJ, Jesenice 640 Din; pola št. 108 (Tržič) 66 Din; pola št. 139 (Kranj) 434 dinarjev 25 para; skupaj 2.060.75 Din.

»Delavsko glasbeno društvo«

priredi

v nedeljo, dne 30. septembra 1923

VINSKO TRGATEV

v gostilniških prostorih g. Valjavca (Reininghaus) v Šiški.

Vstop prost.

K mnogobrojni udeležbi vabi vse sodruge in sodružice ter prijatelje poštene zabave ob pesmi, da se gotovo udeleže le delavske prireditve. — Med trgatvijo in po trgatvi se vrši ples.

Več prihodnjic.

SODRUGI! Širite »Glas Svobode«.

ki je delavski list. Zbirajte za njegov tiskovni sklad, pošiljajte redno naročnino. Nabirajte mu novih naročnikov. »Glas Svobode« bi moral biti v hiši vsakega zavednega proletarca. Ali nam treba to vedno ponavljati? Ali sami ne sprevidite, da je Vaš list.

S 1. septembrom t. l.

se je otvorila

v Delavskem domu

Karla Marxa (preje Turjaški) trg 2

gostilna

Topla in mrzla jedila. Delavska kuhinja. Abonentl na hrano se sprejemajo.

Vsakovrstne tople in mrzle pijače.

Lastnik in izdajatelj Konzorcij.

Odgovorni urednik Anton Sušteršič.

Tisk tiskarne »Merkur« v Ljubljani.